

Nowe stanowiska roślin naczyniowych na obszarze Podlaskiego Przełomu Bugu i terenach przyległych – cz. 1. Gatunki chronione i zagrożone w Polsce

MAREK WIERZBA, TOMASZ LASKOWSKI, PAWEŁ MARCINIUK i PIOTR SIKORSKI

WIERZBA, M., LASKOWSKI, T., MARCINIUK, P. AND SIKORSKI, P. 2008. New localities of vascular plants in the Podlasie Bug Gap region and adjacent areas – part 1. Protected and endangered species in Poland. *Fragmenta Floristica et Geobotanica Polonica* 15(2): 171–175. Kraków. PL ISSN 1640-629X.

ABSTRACT: The paper presented is a study of flora in the area of the Podlasie Bug Gap region and adjacent areas that are part of the Northern Mazowsze region, southern and northern Podlasie and northern part of Polesie region. Between 1995 and 2007, 109 new localities of 47 vascular plants in this area were recorded, where 4 species are included in the “red book”, 11 of them are on the national “red lists” of endangered vascular plants, 42 species are protected – 38 of them are strictly protected by law.

KEY WORDS: vascular plants, protected plant species, Polish red book, new localities, Poland

T. Laskowski, ul. Węgrowaska 5, PL-03-507 Warszawa, Polska; e-mail: tlaskowski@wp.pl; P. Marciniuk i M. Wierzba, Zakład Botaniki, Instytut Biologii, Akademia Podlaska, ul. Prusa 12, PL-08-110 Siedlce, Polska; e-mail: pawelm@ap.siedlce.pl, salix@ap.siedlce.pl; P. Sikorski, Katedra Ochrony Środowiska, Wydział Ogrodnictwa i Architektury Krajobrazu, SGGW, ul. Nowoursynowska 159, PL-02-787 Warszawa, Polska; e-mail: piotr_sikorski@sggw.pl

WSTĘP

Flora naczyniowa Podlaskiego Przełomu Bugu i przylegających do niego obszarów rozpoznana jest dosyć dobrze. Przyczyniły się do tego publikacje wielu badaczy, jednak ograniczymy się tu do wymienienia dwóch najważniejszych monografii, obejmujących większą część informacji florystycznych z omawianego obszaru, tj. dwutomowej pracy FIJAŁKOWSKIEGO (1994, 1995) oraz ĆWIKLIŃSKIEGO i GŁOWACKIEGO (2000), odsyłając czytelników do cytowanej w nich literatury.

Niniejsza praca zawiera informacje na temat rozmieszczenia nowych stanowisk chronionych i zagrożonych w skali kraju gatunków roślin naczyniowych w mezoregionie Podlaski Przełom Bugu i bezpośrednio z nim sąsiadujących obszarach Północnego Mazowsza, Południowego i Północnego Podlasia oraz północnej części Polesia. Zestawienie obejmuje informacje o 47 taksonach, stwierdzonych na 109 stanowiskach, w latach 1995–2007. W grupie tej znalazły się 4 gatunki z „czerwonej księgi” roślin (KAZMIERCZAKOWA & ZARZYCKI 2001),

11 taksonów z „czerwonej listy” (ZARZYCKI & SZELĄG 1992). 42 gatunki podlegają ochronie prawnej, z tego 38 ochronie całkowitej.

Wykaz roślin zestawiono alfabetycznie. Nazwy roślin przyjęto za MIRKIEM i in. (2002). Lokalizację stanowisk orientowano względem najbliższej miejscowości oraz siatki kwadratów ATPOL (ZAJĄC 1975). Za pojedyncze stanowisko uznano obecność taksonu w kwadracie o boku 2,5 km. W nawiasach przed kodem kwadratu umieszczano skrót gminy, na terenie której znajduje się dane stanowisko, stosując następujące symbole: Ce – Cerańów, JP – Janów Podlaski, Kn – Konstantynów, Mi – Mielnik, Nu – Nur, Ro – Rokitno, Sa – Sarnaki, SK – Stara Kornica, Te – Terespol, Za – Zalesie.

Po opisach stanowisk umieszczono informacje o randze gatunku, zastosowano następujące skróty: PCK – gatunek z „czerwonej księgi”, PCL – gatunek z „czerwonej listy”, Oś – gatunek podlegający ochronie ścisłej i Oc – gatunek podlegający ochronie częściowej.

WYKAZ STANOWISK

Anemone sylvestris – Kilka pędów na polanie w kompleksie leśnym Zabuże na S od wsi Mierzvice Stare (Sa, GD0020), płyty po kilkanaście, kilkadziesiąt pędów w okrajach i zaroślach na N i NE od Osłowa (Mi, GD0010) – Oś.

Aquilegia vulgaris – Kilka osobników na zrębie, w lesie na N od Kolonii Litewniki Stare (Sa, FD1902) i na skraju dąbrowy, przy stacji przeładunkowej Kowalewo, na SE od Lachówki Dużej (Za, GD3333) – Oś.

Arabis planisiliqua – Kilkadziesiąt osobników na zalewowej łące w Mierzwicach Starych (Sa, GD0020), kilkanaście osobników na N od Bohukałów (Te, GD2311).

Arctostaphylos uva-ursi – Małe płyty w borach: na N od wsi Hołowczyce (Sa, GD0030) – Oś.

Arunco sylvestris – Kilkadziesiąt pędów w grądzie typowym oraz na skraju drogi leśnej na SW od wsi Kłoda Duża (Za, GD4202) – Oś.

Aster amellus – Kilkanaście osobników w murawach i okrajach na NE od Osłowa (Mi, GD0010) – Oc.

Campanula bononiensis – Kilkanaście osobników na poboczu drogi Walim – Litewniki Stare (Sa, FD1923), w murawach, okrajach i zaroślach na NE od Osłowa (Mi, GD0010) oraz na SW od Horbowa (Za, GD3222) – Oś.

Campanula latifolia – Kilkunastopędowe skupiska w grądach na N od Kolonii Litewniki Stare (Sa, FD1902) i na E od Cieleśnicy (Ro, GD2213) – PCL.

Centaureum erythraea subsp. *erythraea* – Kilkadziesiąt osobników na skraju drogi leśnej na E od wsi Litewniki Nowe (Sa, GD1010), na skraju lasu na S od wsi Lachówka Duża (Za, GD3233) oraz w murawie koło Dobratycz-Kolonii (Te, GD3433) – Oś.

Cephalanthera rubra – Pojedynczy kwitnący pęd na polanie w kompleksie leśnym na SW od wsi Zabuże (Sa, GD0021) – PCK, PCL, Oś.

Chimaphila umbellata – Zazwyczaj po kilka, kilkanaście osobników w borach świeżych: na N od wsi Kolonia Litewniki Stare (Sa, FD1903), na S od Litewnik Starych (Sa, FD1913, FD1923), na N od Dobrynia Małego (Za, GD3310), na SE od Kłody Dużej (Za, GD3233) i na S od Wólki Dobryńskiej (Za, GD3333) – Oś.

Cnidium dubium – Licznie na wilgotnej łące między miejscowościami Rozwadów i Mierzvice (Sa, FD0923), kilkanaście pędów na środkowej polanie na E od wsi Bużka (Sa, FD0912) – PCL.

Cypripedium calceolus – Dwa pędy w widnym grądzie na SW od Mierzwic Starych (Sa, GD0020) – pierwsze stanowisko w regionie – PCK, PCL, Oś.

Dactylorhiza incarnata – Masowo na wilgotnej łące na SE od Dereczanki (Za, GD3301), kilkanaście pędów na łąkach: koło Horbowa (Za, GD3222), w Kijowcu (Za, GD3310), na polanie na N od Kolonii Litewniki Stare (Sa, FD1902) oraz na N od Bohukałów (Te, GD2311) – Oś.

Dactylorhiza majalis – Kilkaset pędów na mokrych łąkach na NW od Rozwadowa (Sa, FD0923), kilkanaście pędów na mokrych łąkach: na S od Romanowa (JP, GD2101), na NE od Łobaczewa Małego (Te, GD2432), na W od Lebidziewa (Te, GD3430), w Polatyczach (Te, GD3412), w Zalesiu (Za, GD3223), w Kijowcu (Za, GD3310) – Oś.

Dianthus arenarius – Mały płat na skraju boru przy granicy gminy na N od wsi Zapopław (Za, GD3332) – Oś.

Dianthus superbus – Płaty różnej wielkości na łąkach na S od wsi Romanów (JP, GD2101) – PCL, Oś.

Digitalis grandiflora – Kilka pędów wzdłuż drogi leśnej przy węźle przeładunkowym na S od Wólki Dobryńskiej (Za, GD3332) i w lesie na S od Litewnik Starych (Sa, FD1922) – Oś.

Diphasiastrum complanatum – Płat około 15 m² w borze na S od wsi Litewniki Stare Kolonia (Sa, FD1912) – Oś.

Diphasiastrum zeileri – Niewielki płat w borze na W od stacji kolejowej Fronołów (Sa, FD0912) – Oś.

Epipactis helleborine – Kilka osobników w olsie na S od Litewnik Starych (Sa, FD1912), kilkanaście pędów w grądzie na NW od Litewnik Starych (Sa, FD1901), kilkadziesiąt osobników wzdłuż drogi asfaltowej w lesie na E od Litewnik Nowych (Sa, GD1011, GD1021), kilka osobników w zadrzewieniach śródpolnych na NE od Dobratycz-Kolonii (Te, GD3433) – Oś.

Galium odoratum – Duże płaty w grądach na SW od wsi Podolanka (Te, GD4400), rzadko w kompleksie leśnym „Wisielec” na S od Litewnik Starych (Sa, FD1912) – Oc.

Gentiana cruciata – Liczne osobniki w murawach i zaroślach na NE od Osłowa (GD0010), kilka pędów w murawie i zaroślach w kompleksie leśnym „Zabuże” na SE od wsi Mierzvice Stare (Sa, GD0020) – Oś.

Gentiana pneumonanthe – Licznie na wilgotnych łąkach między Rozwadowem a Mierzwicami Nowymi (Sa, FD0923) i w dolinie Krzny na E od Nowosiółek (Za, GD3301) oraz kilka pędów na śródleśnej polanie na E od wsi Bużka (Sa, FD0912) – PCL, Oś.

Gladiolus imbricatus – Kilka pędów na przydrożu szosy Zabuże – Hołowczyce (Sa, GD0031), na wilgotnych łąkach na W od Lebidziewa (Te, GD3421) i w dolinie Krzny na E od wsi Nowosiółki (Te, GD3301) – Oś.

Goodyera repens – Kilkaset pędów w borze mieszanym obok Gajówki „Wisielec” na S od Litewnik Starych (Sa, FD1912) – Oś.

Gratiola officinalis – Kilka osobników w obniżeniu tarasu zalewowego Bugu na N od miejscowości Samowicze (Te, GD2421) – Oś.

Hedera helix – Liczne płożące pędy w łągach olszowo-jesionowych na NE od Chotyłowa (Za, GD4300) oraz na S od Wólki Dobryńskiej (Za, GD3332) – Oś.

Hierochloë australis – Kilka kęp w kompleksie leśnym na SW od Podolanki (Te, GD4400) oraz w dąbrowie przy stacji przeładunkowej Podsędków na SE od Lachówki Dużej (Za, GD3332) – PCL, Oc.

Huperzia selago – Pojedyncze rozgałęzione osobniki na siedliskach grądowych na E od Lachówki Dużej (Za, GD3233) – Oś.

Jovibarba sobolifera – Pojedyncze rozetki w borze na S od wsi Litewniki Stare Kolonia (Sa, FD1913) – Oś.

Juncus atratus – Kilka osobników w obniżeniu tarasu zalewowego Bugu na N od miejscowości Samowicze (Te, GD2421) – PCL.

Lathyrus palustris – Licznie na mokrych łąkach na N od wsi Bohukały (Te, GD2311) – PCL.

Lilium martagon – Rozproszone osobniki w grądach na NW od Litewnik Starych (Sa, FD1902), na E od Litewnik Nowych (Sa, GD1020, GD1021), kilkanaście okazów w dąbrowie świetlistej na SW od Horbowa (Za, GD3222) – Oś.

Listera ovata – Kilka pędów na polanie w kompleksie leśnym „Zabuże” na S od wsi Mierzvice Stare (Sa, GD0020), jeden pęd na skraju lasu na obrzeżach Góry Uszeście w Mielniku (Mi, GD0012) – Oś.

Lycopodium annotinum – Pospolity w borach na S od wsi Litewniki Stare Kolonia (Sa, FD1912, FD1913, FD1923), na N od Litewnik Starych (Sa, FD1903) i na E od Chotyłowa (Za, GD4202) – Oś.

Lycopodium clavatum – Pospolity w borach na S od Litewnik Starych (Sa, FD1912, FD1913, FD1923) na N od Litewnik Starych (Sa, FD1903) – Oś.

Neottia nidus-avis – Pojedyncze pędy w grądach i łągach: na NW od Litewnik Starych (Sa, FD1902), na N od Wandopola (Kn, GD1023), na SW od Podolanki (Te, GD4400), na S od Wólki Dobryńskiej (Za, GD3332) i na NE od Chotyłowa (Za, GD4202) – Oś.

Ostericum palustre – Masowo na ekstensywnie użytkowanych łąkach: na N od wsi Terlików (Sa, FD1903), pomiędzy wioskami Rozwadów i Mierzvice Nowe (Sa, FD0923), na S od wsi Romanów (JP, GD2101), kilkanaście osobników na N od Bohukałów (Te, GD2311), na NW od Ceranowa (Ce, FC7423), pojedyncze egzemplarze na wilgotnej łące w pobliżu oczyszczalni ścieków w Sarnakach – stanowisko zniszczone przez budowę stawu (Sa, FD0922) – PCK, PCL, Oś.

Pedicularis palustris – Masowo na torfowisku niskim na N od Bohukałów (Te, GD2311) – Oś.

Platanthera bifolia – Kilkadziesiąt pędów w lasach przy węźle przeładunkowym na SW od Wólki Dobryńskiej (Za, GD3332), kilkanaście pędów na skarpie na N od Gnojna (Kn, GD1100), w lesie pomiędzy wioskami Serpelicie i Borsuki (Sa, GD1012), w dąbrowie na S od Kłody Dużej (Za, GD4202), pojedyncze pędy w dole po eksploatacji kredy na E od wsi Kornica Nowa (SK, GD2000), na zrębie i w dąbrowie świetlistej na N od Kolonii Litewniki Stare (Sa, FD1901), w grądzie trzcinnikowym kompleksu leśnego „Wisielec” na S od wsi Litewniki Stare (Sa, FD1912, FD1922) i na SE od Lachówki Dużej (Za, GD3030) – Oś.

Platanthera chlorantha – Na skraju grądu w kompleksie leśnym Zabuże (Sa, FD0913) – Oś.

Polypodium vulgare – Płat o powierzchni kilku m² w nasadzonej lesie sosnowym nad Bugiem obok wsi Zabuże (Sa, GD0022), kilkanaście okazów w dawnym dole do przechowywania sadzonek, w pobliżu Gajówki Wisielec (Sa, FD1912), płat ok. 1 m² w młodniku sosnowym koło Dobratycz-Kolonii (Te, GD3433) – Oś.

Primula veris – Pojedyncze osobniki w kompleksach leśnych na NE od Osłowa (Mi, GD0010), na S od Litewnik Starych (Sa, FD1922), wzdłuż drogi leśnej do stacji przeładunkowej Kowalewo na S od Wólki Dobryńskiej (Za, GD3332), przy stacji przeładunkowej Podsędków na SE od Lachówki Dużej (Za, GD3333), w dąbrowie i w murawach na SW od Horbowa (Za, GD3222), w zaroślach dereniowych na N od Łobaczewa Małego (Te, GD2431) i w okolicy Dobratycz-Kolonii (Te GD3433) – Oc.

Salvinia natans – Kilkaset okazów w starorzeczu Bugu przy moście w okolicach miejscowości Nur (Nu, FC7501) – pierwsze stanowisko w dolinie Bugu – PCL, Oś.

Succisella inflexa – Kilka osobników na wilgotnych łąkach na NW od Zabuża (Sa, GD0022), na E od Bużki (Sa, FD0912) i na E od Janowa Podlaskiego (JP, GD1230) – PCK, PCL, Oś.

Vinca minor – Duże płaty, kilkaset m², na siedliskach grądowych na N od Kolonii Litewniki Stare (Sa, FD1902) i na W od wsi Klepaczew (Sa, GD0032) – Oś.

LITERATURA

ĆWIKLIŃSKI E. & GŁOWACKI Z. 2000. Atlas florystyczny doliny Bugu. – W: J. B. FALIŃSKI, E. ĆWIKLIŃSKI & Z. GŁOWACKI (red.), Atlas geobotaniczny doliny Bugu. Cz. 1: od Niemirowa do ujścia. – Phytocoenosis **12**: 73–299.

- FIJAŁKOWSKI D. 1994. Flora roślin naczyniowych Lubelszczyzny. **1.** s. 381. Lubelskie Tow. Naukowe, Lublin.
- FIJAŁKOWSKI D. 1995. Flora roślin naczyniowych Lubelszczyzny. **2.** s. 888. Lubelskie Tow. Naukowe, Lublin.
- KAŹMIERCZAKOWA R. & ZARZYCKI K. 2001 (red.). Polska czerwona księga roślin. Paprotniki i rośliny kwiatowe. s. 664. Instytut Botaniki PAN, Instytut Ochrony Przyrody PAN, Kraków.
- MIREK Z., PIĘKOŚ-MIRKOWA, ZAJĄC A. & ZAJĄC M. 2002. Flowering plants and pteridophytes of Poland – a checklist. – W: Z. MIREK (red.), Biodiversity of Poland **1**, s. 442. W. Szafer Institute of Botany, Polish Academy of Sciences, Kraków.
- ZAJĄC A. 1978. Założenia metodyczne „Atlasu rozmieszczenia roślin naczyniowych w Polsce”. – Wiad. Bot. **22**(3): 154–155.
- ZARZYCKI K & SZELĄG Z. 1992. Red list of the vascular plants in Poland. – W: Z. MIREK, K. ZARZYCKI, W. WOJEWODA & Z. SZELĄG (red.), Red list of plants and fungi in Poland, s. 11–20. W. Szafer Institute of Botany, Polish Academy of Sciences, Kraków.

SUMMARY

The paper consist of the data of about 109 unpublished localities of 47 endangered and rare vascular plants. The data was collected in the period of 1995 to 2007 in a water gap of the Bug river in the Podlasie region and the adjacent areas that are part of the Northern Mazowsze region, southern and northern Podlasie and northern part of the Polesie region. The sites were localized in the area of the nearest city in a square of an ATPOL system (2.5 × 2.5 km). Information about species' rank was given using the abbreviations: PCK the species included in the Polish Red Data Book, PCL – the taxa included in the Polish list of threatened species, Oś – the species strictly protected by law, Oc – the species partly protected. In the list there are 4 plant species included in the “red book” (KAŹMIERCZAKOWA & ZARZYCKI 2001) – *Cephalanthera rubra*, *Cypripedium calceolus*, *Ostericum palustre* and *Succisella inflexa*, 11 taxa are in the “red list” (ZARZYCKI & SZELĄG 1992). 42 of all the species are protected by law, among which 38 are fully protected species.

Przyjęto do druku: 04.06.2008 r.

